

KADRI MÖLLER

LINNADE ELURIKKUS – EL LOODUSE TAASTAMISE MÄÄRUSEST TULENEVAD NÕUDED

KOOLITUSPROGRAMMI VÄLJATÖÖTAJA: EESTI ARHITEKTUURIKESKUS
TELLIJA: REGIONAAL- JA PÖLLUMAJANDUSMINISTEERIUM

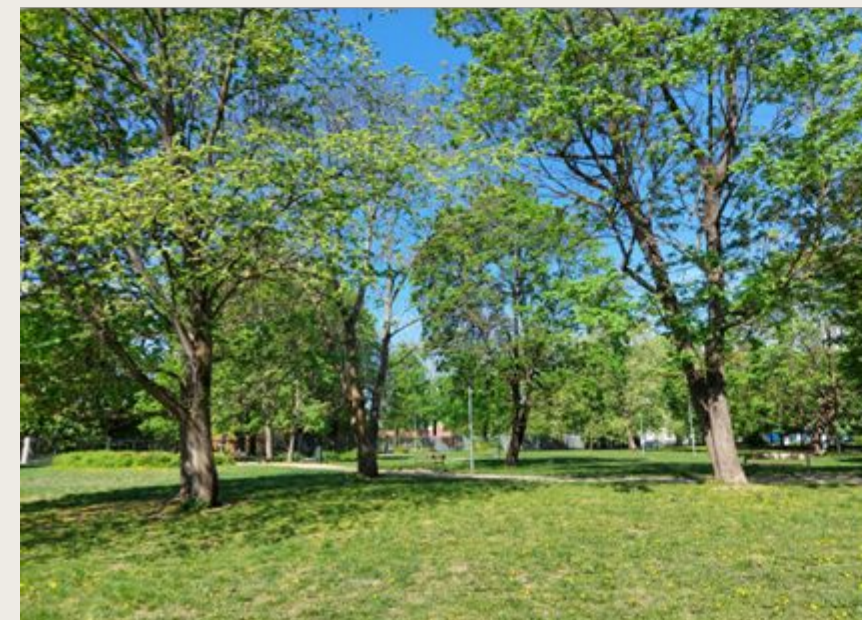
Programmi elluviimist kaasrahastab Euroopa Liit

Elurikkus linnas

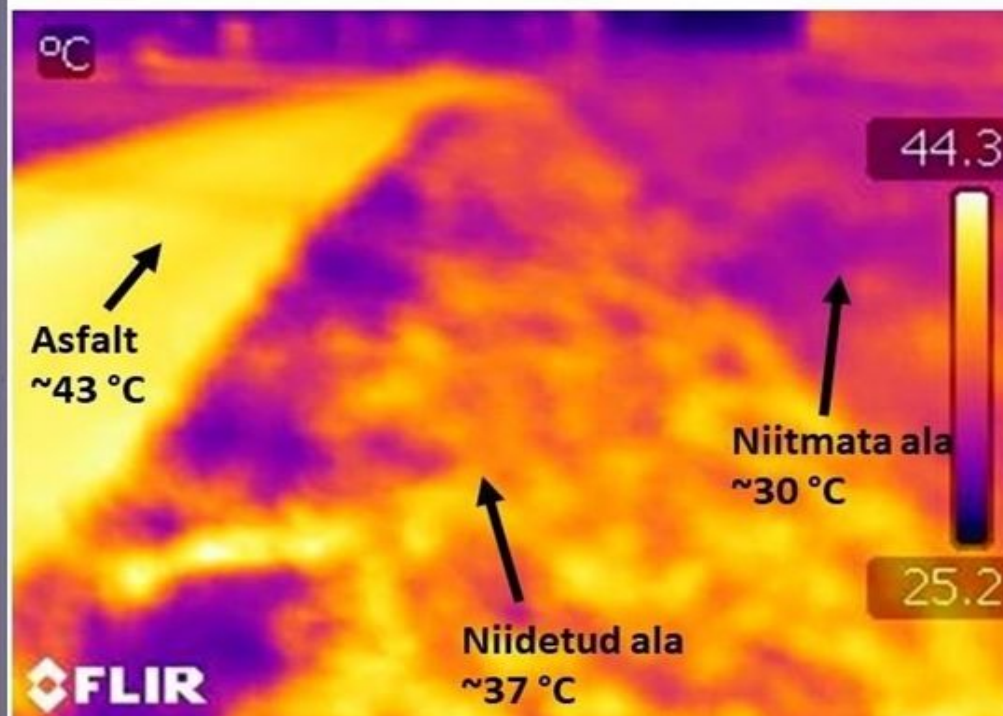
Eesmärk: looduskeskkonna ja elukeskkonna parandamine:

- Inimeste füüsilise ja vaimse heaolu parandamine
- Elukvaliteedi parandamine
- Õhu-, vee-, pinnase ja mürasaaste vähendamine
- Veekvaliteedi hoidmine, UV-kiirguse vähendamine, kuumasaarte vältimine
- Kaitse üleujutuste, põudade, kuumalainete eest
- Elurikkuse suurendamine
- Linnastumise ökoloogilise jalajälje vähendamine

Asfalt, niidetud muru ja niitmata ala ERMi juures. Asfalt ~43 °C, niidetud ala ~37 °C, niitmata ala ~30 °C. Õhutemperatuur 31 °C.

Haljastuse (nii puude kui rohu) roll kuumasaarte vältimisel. Muru puude varjus ~27-28 °C, teekate puude varjus 37-38 °C, asfalt päikese käes 40-45 °C. Õhutemperatuur 31 °C.

EL Looduse taastamise määrus

Määrus jõustus 18. august 2024

https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ%3AL_202401991

Määruse üld-eesmärgid

- elurikaste ja vastupanuvõimeliste ökosüsteemide pikaajaline ja püsiv taastumine EL maismaa- ja merealadel kahjustatud ökosüsteemide taastamise kaudu
- kliimamuutuste leevendamist, kliimamuutustega kohanemist ja maa degradeerumise neutraalsust puudutavate EL üld-eesmärkide saavutamine
- toiduga kindlustatuse suurendamine
- EL rahvusvaheliste kohustuste täitmine

Konkreetsed eesmärgid

- **Aastaks 2030** tuleb taastamismeetmed rakenda **20% EL maismaast ja 20% merest**
- **Aastaks 2050** peavad taastamismeetmed olema rakendatud **kõikidel taastamist vajavatel ökosüsteemidel**

Taastamist vajavad ökosüsteemid

- Kaitstavad elupaigatüübid (loodusdirektiiv) ja kaitstavate liikide elupaigad (loodus- ja linnudirektiiv) maismaal
- Mere-elupaigad
- **Linnaökosüsteemid**
- Jõgede sidusus
- Tolmeldajad
- Agroökosüsteemid
- Metsaökosüsteemid

Panustamine 3 mlrd puu istutamise eesmärki

Linna ökosüsteemide taastamine (art 8)

- **Linna roheala ja linnapuude võrastiku liitus** kogu riigi linna ökosüsteemi aladel **ei vähene aastaks 2030** (võrreldes aastaga 2024)
- Võib teha erandeid nende linna ökosüsteemi alade osas, kus linnakeskustes ja linnaklastrites on rohealade pindala üle 45% ja linnapuude võrastiku katvus üle 10%
- Alates 1.01.2031 peab **linna roheala**, sh ehitiste ja infrastruktuuri roheala kogu riigi linna ökosüsteemi aladel kasvama vastavalt taastamiskavas seatud eesmärkidele, kuni saavutatakse soovitud tase
- Alates 1.01.2031 peab **linnapuude võrastiku liitus** igal linnaökosüsteemi alal kasvama vastavalt taastamiskavas seatud eesmärkidele, kuni saavutatakse soovitud tase

Linna ökosüsteemide taastamine

Rakendumisala:

- Linnad, väiksemad linnad ja eeslinnad LAU (*local administrative unit*) klassifikatsiooni alusel:
 - linnad – kohalikud haldusüksused, kus vähemalt 50% elanikest elab ühes või mitmes linnakeskuses (DEGUBRA 1 – *degree of urbanisation*),
 - väiksemad linnad ja eeslinnad – kohalikud haldusüksused, kus vähem kui 50% elanikest elab linnakeskuses, kuid vähemalt 50% elab linnaklastis (DEGUBRA 2)

Linna ökosüsteemi ala:

- LAU ehk KOV piirides või
- Linnakeskus, linnaklaster ja soovi korral ka linna lähiala
 - Linnakeskus – 1500 elanikku km², vähemalt 50 000 elanikku
 - Linnaklaster – 300 elanikku km², vähemalt 5000 elanikku
 - Linna lähiala – 1 km raadius linnakeskuse ja linnaklastri piirist

Seire

– Linna roheala pindala ning
linnapuude võrastiku liitus – iga
kuue aasta tagant

Aruandlus

- Kord **kolme aasta** tagant
taastamisalad, esimene kord
30.06.2028
- Iga **kuue aasta tagant** täpsem
aruanne, esimene kord 30.06.2031

Riiklik looduse taastamise kava

- Taastamiskava tuleb koostada aastani 2050,
 - Esimene kava aastani 2032, strateegiline ülevaade aastani 2050,
 - Teine kava aastani 2042, strateegiline ülevaade aastani 2050
 - Kolmas kava aastani 2050.
- Komisjon kinnitab rakendusaktiga taastamiskava ühtse vormi
- Taastamiskava tuleb esitada KOM-le kahe aasta jooksul määruse jõustumisest (01.09.2026)
- KOM hindab kava kuni kuus kuud, sh sots-maj mõjusid, eriti põllumajandusele ja metsandusele
- Riik peab kuue kuu jooksul täiendama taastamiskava ja esitama lõpliku kava KOM-le (01.09.2027)

Taastamiskava – linna ökosüsteemid

- Üldine ülevaade aastani 2032 (kuidas saavutatakse *no net loss*, kas otsus tehakse riigi või linna või projekti tasandil) ja pärast seda (rohealade ja puuvõrde liituse suurendamise eesmärgid)
- Meetmed
- Linna ökosüsteemi ala määramine, sh nende rohealade katvus (sh kaardid Copernicuse andmete baasil ja linnapuude võrastiku liitus)
- Mis linna ökosüsteemi alad lähevad erandi alla (rohkem kui 45% rohealaid ja 10% puuvõrastiku liitust linna keskustes ja klastrites)
- Kattumine teiste eesmärkide taastamisaladega aastani 2030 ja pärast seda
- Taastamiseesmärgid pärast 2030 (kasvusuundumus), piisav tase (vastavalt koostamisel olevale KOM juhisele):
 - Rohealade pindala
 - Linnapuude võrastiku liitus
- Panustamine 3 mlrd puu istutamise eesmärki

Rakendamine Eestis

20 linna ja valda – DEGUBRA 1 ja 2 :

Tallinn, Tartu, Narva,

Pärnu, Kohtla-Järve

Haapsalu, Keila, Maardu, Paide, Rakvere,

Sillamäe, Viljandi, Võru,

Jõhvi vald, Saue vald, Valga vald, Viimsi
vald,

Kambja vald, Luunja vald, Türi vald

Allikas: EUROSTAT

Linnaliste piirkondade määratlemise analüüs – 2023

- Analüüsi koostas Keskkonnaagentuur 17 linna ja valla kohta:
Tallinn, Tartu, Narva, Kohtla-Järve, Pärnu, Haapsalu, Keila, Maardu, Paide, Rakvere, Sillamäe, Viljandi, Võru, Jõhvi vald, Saue vald, Valga vald, Viimsi vald
- Analüüsi ei ole veel tehtud: Kambja vald, Luunja vald, Türi vald
- Analüüsi aluseks:
 - Rohealade pindala – CORINE LAND Cover
 - Linnapuude võrastiku liitus – Copernicus Tree Cover Density

Linna ökosüsteemi alad Eestis

- Kattumine KOV piiridega:

Tallinn, Maardu, Keila, Narva, Rakvere, Sillamäe, Võru, Viljandi

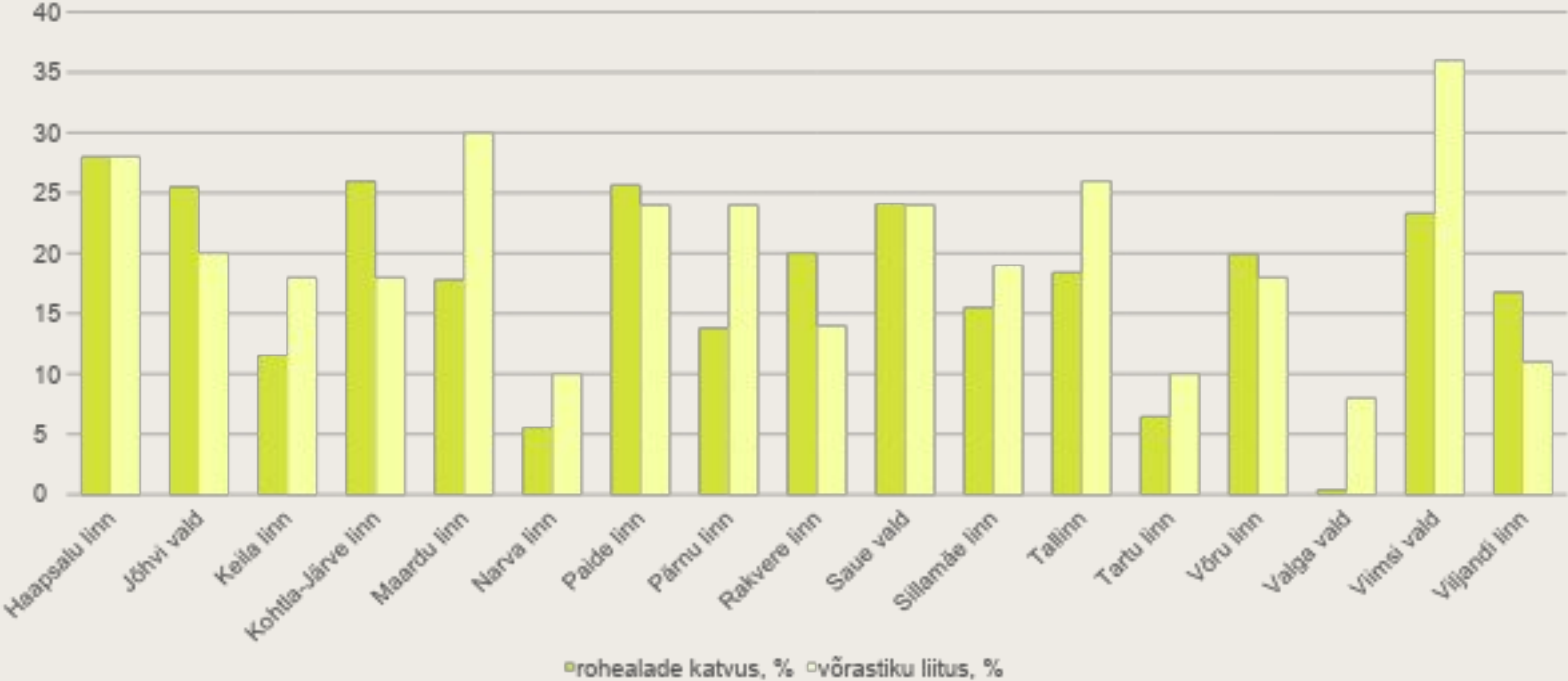
- Linnakeskus, linnaklaster, linna lähiala:

Tartu, Kohtla-Järve, Pärnu, Haapsalu, Paide, Jõhvi vald, Saue vald, Valga vald, Viimsi vald

- KOM soovitus – valida ühtne lähenemine

- Ükski nendest KOV-dest ei lähe erandi alla: *mittevähenemist ei pea tagama, kus linnakeskustes ja linnaklastrites on rohealade pindala üle 45% ja linnapuude võrastiku katvus üle 10%*

Rohealade ja linnapuude võrastiku osakaal linnakeskustes ja linnaklastrites

Linnade elurikkuse meede

- EL elurikkuse strateegia – rohestamiskava linnadele, kus on vähemalt 20 000 elanikku
- Kliimakindla majanduse seaduse eelnõu – **linnalooduse kava** linnadele, kus on linnas kui asustusüksuses vähemalt **10 000 elanikku**
 - Võib olla mõne teise kava osa
- Linnade elurikkuse suurendamise meede – SA Keskkonnainvesteeringute Keskus
 - Toetust saavad linnad, kus linnas kui asustusüksuses on rohkem kui 10 000 elanikku
 - Toetust saab **rohestamiskava koostamiseks** ja selle **ellurakendamiseks pilotaladel**
 - Kogu ÜF toetus 2,55 mln eurot, omafinantseering 30–70% sõltuvalt KOVi jõukusest
 - Info toetuse kohta
<https://kik.ee/et/toetatavad-tegevused/kohalike-energia-ja-kliimakavade-koostamine-ning-linnade-elurikkuse>

Aitäh!